

tamaan Ranskan terveysministeriölle suunnattu kansainvälinen vetoomus, jossa vastustetaan suunnitelmia luokitella buprenorfiini huumausaineeksi. Kan-

sainvälistä keskustelua ja tutkimuskirjallisuutta Weckrothin työssä olisi voinut hyödyntää nykyistä enemmän, mutta toivottavasti tekijä korjaa tätä puu-

tetta jatkossa ja saattaa kiinnostavat tuloksensa myös kansainvälisen lukijakunnan saataville.

A-klinikkasäätiön päihdetyön muodonmuutokset

KATARIINA WARPENIUS

Nykyään me elämme erilaisten päihdekulttuurien maailmoissa vahvemmin kuin koskaan aikaisemmin. Rinnakkaisilmiöinä hoito ja haittatiedotus ovat nousseet keskeisiksi päihdehaittojen sääntelykeinoiksi.

A-klinikkasäätiön julkaisema 50-vuotisjuhlahistoriikki valottaa osaltaan päihdehuoltojärjestelmän muotoutumista. Jukka Ahosen kirjoittama kirja tarkastelee suomalaisen alkoholisääntelyn historiallisia siirtymiä ja poikkeavaksi luokitellun päihdeiden käytön kontrollia A-klinikkasäätiön kannalta. Samalla kirja sivuaa Suomelle erityistä hyvinvointivaltion, kuntien ja järjestökentän dynamiikkaa. Historiikki painottuu alkoholihistoriaan. Muut päihteet ja riippuvuudet jäävät kevyemmälle huomiolle.

Juhlakirja käsittelee A-klinikkasäätiön päihdetyötä usealta kannalta. Tehävä ei ole helppo. Ahonen taustoittaa A-klinikkasäätiön perustamisvaihetta kuvaamalla 1940- ja 1950-luvun alkoholipoliittista toimintaympäristöä, luo katsauksen a-klinikoiden hoitokäytäntöjen ja -ideologioiden muutoksiin, kartoittaa a-klinikkaorganisaation

laajentumista ja suhdetta kunnalliseen päihdehuoltoon, seuraa a-klinikoiden asiakasrakenteen kehitystä alkoholiolojen muuttuessa ja listaa A-klinikkasäätiön laajoja asiantuntijatehtäviä. Ahosen esitystapa on yksityiskohtiin pureutuva mutta polveileva, joten kirjan kokonaisvaikutelma on hajanainen.

Mittava juhlahistoriikki täyttää varmasti tehtävänsä A-klinikkasäätiön toimijoiden itsetuntemuksen kohottajana. Lisäksi on ansiokasta, että teos palvelee myös historianantukijoina. Ahosen viittausjärjestelmä on pääsääntöisesti huolellinen, joten juhlakirja tarjoaa dokumentoituja sivalluksia suomalaisen päihdesääntelyn historiaan.

Ahosen tutkimukselleen valitsema näkökulma on historiikiksi erittäin kunnianhimoinen. Hän asettaa tehtäväkseen tarkastella A-klinikkasäätiön kehityskulkuja suhteessa kulloinkin harjoitettuun alkoholipoliittikkaan ja myös alkoholitutkimukseen. Lähtökohdakseen hän ottaa tulokinnan, jonka mukaan a-klinikatoiminnan käynnistämiseksi oikeutettiin alkoholipoliittisten säännösten vapauttamista. Näin hän liittyy A-klinikkasää-

Jukka Ahonen
Päihdehuolto
rakentamassa
A-klinikkasäätiö 1995–
2005
Raporttisarja nro 51.
Helsinki: A-klinikkasäätiö,
2005
384 s.

tiön historian suomalaisen alkoholipoliittikan liberalisointikaareen.

Ahosen näkökulmavalinta on perusteltu A-klinikkasäätiön syntyvaiheiden osalta. Alkon ostajaintarkkailujärjestelmästä luovuttiin asteittain sen tehotomuuden ja kalleuden vuoksi. Näin Alkon liiketoiminta irrotettiin ”väärinkäyttäjien” yksilöidystä kontrollista. Ensimmäisten a-klinikoiden työntekijät olivat Alkon tarkkailijoita, ja kokeiluklinikat tarjosivat vapaaehtoisen auttamismallin yksilölisiin alkoholiongelmiin. Tältä kannalta on oikeutettua ajatella, että a-klinikatoiminta polveutui Alkon ostajaintarkkailujärjestelmästä.

Sitä vastoin myöhemmissä vaiheissa A-klinikkasäätiön yhteys alkoholipoliittisiin toimiin

ja ajatusmuotoihin ei ole yhtä välitön, ja myös Ahosen esityksessä suhde jää viittauksenomaiseksi. A-klinikkasäätiö osallistui alkoholipolitiikkaa koskevaan yhteiskunnalliseen keskusteluun, mutta säätiön hoito- ja tiedotuskäytäntöihin vaikuttivat ennen kaikkea hoitotutkimuksen tulokset, kansainväliset vaikutteet sekä sodanjälkeinen hyvinvointivaltion rakentaminen – ja purkaminen.

Niinpä on yllättävää, että Ahonen sanoutuu avoimesti irti tarkastelukulmasta, jossa A-klinikkasäätiön vaiheita suhteutettiin päihdehoito- ja palvelujärjestelmän yleiseen kehitykseen. Historiikin toimeksianton mittavuuteen nähden rajaus on ymmärrettävä mutta jättää a-klinikatoiminnan erityispiirteet hämäräksi. Epäselväksi jää, miten säätiön hoito-, koulutus- ja viestintätoiminta poikkesivat kuntien ja valtion lakisääteisestä alkoholihuollosta, sosiaalilautakuntien huolto-osastojen toiminnasta ja muiden järjestöjen pyrkimyksistä. Myönteistä joka tapauksessa on, että Ahonen selvittää huolellisesti säätiön vahvaa riippuvuutta valtion rahoituksesta sekä a-klinikatoiminnan juridista ja tiedollista ohjausta.

Ahonen kuvaa seikkaperäisesti a-klinikoiden toimipaikkojen ja asiakaskäyntien kasvua. Toiminnan laajeneminen ja monipuolistuminen kertovat päihdetyön

muodonmuutoksista. Historiallisesti suomalainen yhteiskunta on padonnut päihteiden käyttöön liittyviä haittoja erilaisin ennaltaehkäisykeinoin ja kulutusta rajoittamalla. Suvaitessaan yleistävää päihteiden käyttöä eri muodoissaan yhteiskunta myös sietää ja puskuroi käyttöön liittyviä yksilöllisiä ja yhteiskunnallisia riskejä.

Tässä kehityskulussa A-klinikkasäätiö kuuluu voittajien leiriin. Ahosen esityksen perusteella säätiö säilytti asemansa 1970-luvun kunnallistamispaineissa ja sopeutui suhteellisen kivuttomasti 1990-luvun lamaleikkauksiin. A-klinikkasäätiön asiantuntija-asema jopa vahvistui hyvinvointivaltion siirtyessä keskitetystä suunnittelubyrokratiasta markkinahenkiseen ostopalveluiden tuotantoon ja innovatiiviseen projektityöskentelyyn. Kun yksilöiden kulutus oikeus ja alkoholielinkeinon vapaus heikensivät universaalin kontrollipolitiikan hyväksyttävyyttä, tarvittiin säätiön kaltaisia toimijoita.

Eri yhteyksissä Ahonen mainitsee kunnioittavasti A-klinikkasäätiön tausta-arvoiksi vapaaehtoisuuden, asiakaslähtöisyyden ja täysraittiusavoitteesta luopumisen. Kirjoittaja suhtautuu ilmeisen kriittisesti yksilöiden nautintovapautta rajoittavaan alkoholisääntelyyn. Humalahakuisen juomisen herättämä yhteiskunnallinen huoli nähdään tässä moralistisek-

si jäänteeksi, jonka arvoperusta juontaa juurensa raittiusretoriikasta. Ahonen moittii tasapuolisesti sekä Pekka Kuusen linjaamaa juomatapojen sivilisoimispolitiikkaa että kansanterveysargumentein perusteltua alkoholisääntelyä. Lopuksi hän arvostelee myös A-klinikkasäätiön viimeaikaista puhetapaa, joka kiinnittää huomiota humalahakuisen juomatavan sitkeyteen ja alkoholipoliittisten rajoitusten hyväksyttävyyteen.

Historiikki on oiva foorumi poleemiselle arvokeskustelulle, mutta paikoin Ahonen intoutuu tekemään pitkälle meneviä tulkintoja Alkon toteuttaman politiikan ”perimmäisistä tarkoituksista” ja spekuloidaan keskeisten alkoholitutkijoiden psykologisilla motiiveilla. Nämä juonteet ovat kokonaisuutensa kannalta kyseenalaisia vaikkakin ajatuksia herättäviä.

Nykyään A-klinikkasäätiön monimuotoinen hoito- ja viestintätoiminta vastaa laittomien päihteiden käyttökulttuurien ja alkoholin kulutuksen arkipäiväistymisen haasteisiin. Toistaiseksi päihdepalvelut ovat kansalaisten lakisääteinen oikeus, vaan mitkä ovat kansalaisten eettiset velvollisuudet päihdehaittojen ehkäisyssä? Vapaamielistymisen uhkana on, että hyvinvointiyhteiskuntamme näivettyy päihdevaurioidensa hoitotaakan alle.